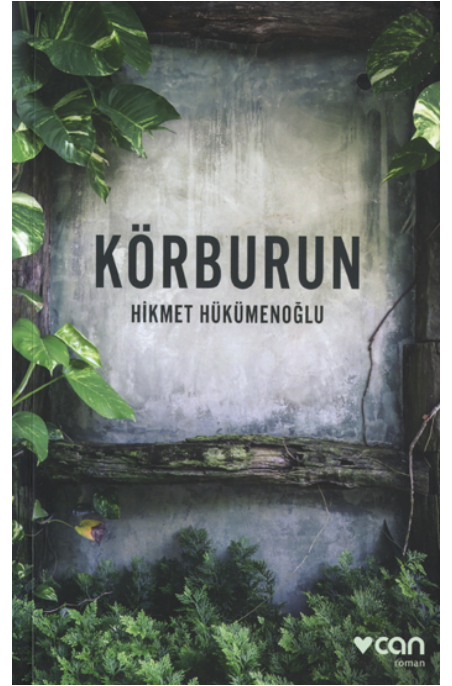

Remzi Kitabevi

 remzi.com.tr/kitap-gazetesi/

Hikmet Hükümenoğlu'nun yeni romanı "Körburun", Türkiye'nin 50 ve 90 yılları arasındaki dönemini, bir adada geçen yaşamın içinden kuşbakışı anlatıyor bize. Romanda karakterlerin yaşamlarını siyasal gelişmeler belirliyor. Ancak yazar, toplumsal mesaj vermek, tarihi tartışmaya açmak ya da siyasal tarihi yazmak amacıyla yola çıkmadığını da söylüyor. Romanda belirgin olarak gayrimüslimler üzerinden ötekileştirmeden söz edilmekte. Karakterlerin yaşamları boyunca ve hatta yazarın deyimiyle "nesilden nesile geçen tortu" ile yüzleşme duygusu romanın geneline hâkim. "Körburun"daki tüm karakterler hırslarını, zaafalarını, yalnızlıklarını, aşklarını ve ihanetlerini toplumsal olayların etkisiyle kendi yaşamlarında sorgularken; roman, okurun da kendi içine bakmasına ve bir anlamda kendi yaşamıyla hesaplaşmasına kapı aralıyor. Yazarın sade ve basit bir dille yazması, okurun kimi olaylarda "ben de böyle hissetmişim" demesini sağlıyor. "Körburun"da yazarın okurları için bir sürprizi de var. Her romanında olduğu gibi.

"Körburun'un nasıl bir hazırlık süreci oldu? Bu süreç başladığınız noktadan farklı bir noktaya götürdü mü romanı?"

"60'lar kısmı için çok araştırma yapmam gerekti. Şahsen uzak olduğum yıllar. Dönemin atmosferini oluşturmak için bunu her yerde söylüyorum çünkü çok eğlenceli temel kaynağım eski Hayat mecmuaları oldu. Sahafalardan Hayat mecmualarını toplayıp, onları böyle dergi okur gibi okudum. O kadar alışkanlık yaratıyor ki, başladınız mı sonuna kadar gidiyor. Popüler kültürü öğrenmek için reklamlar bile epey bilgi veriyor. Onun dışında tarih okuması yapmak gerekiyor elbette. Çok fazla tarihi dönüm noktası var. Onları okumak için, birbiri arasındaki bağlantıları kurabilmek için bayağı uzun çalıştım. Kitabın ortasında bir sürgün bölümü var. Ben olaydan haberdar değildim açıkçası. 1964'teydi sanıyorum. 2014 yılında 50. yılıydı; bu konuyla ilgili bir sergi açıldı. Ve o sergi vesilesiyle pek çok makale yayımlandı, broşürler çıktı. 6-7 Eylül'ü biliyoruz ama bu sürgünü, araştırma yaparken öğrendim ve sonra kitabın merkezine yerleştirdiğim bir olay haline geldi."

"600 sayfa ilk başta ürkütücü geliyor. Okur hiç vazgeçer diye düşündünüz mü?"

"Olabilir tabii. Sonuçta okurun ilgisini ayakta tutmayı, tempoyu düşürmemeyi ister istemez düşünüyorsunuz. Ama bunu bütün kitaplarımda düşünüyorum. Okuru önemseyerek yazıyorum ama okurun zeki olduğunu varsayıyorum ve popüler okurun istediği popüler romanı yazmak gibi bir amacım yok. 600 sayfa okumaktan hoşlanmayan varsa bu kitabı okumaz. Benim bunun için yapabileceğim bir şey yok."

"Körburun'a aşk romanı veya politik roman diyebilir miyiz sizce?"

"Politik olmayan bir roman yok zaten. Ama sizin sorduğunuz anlamda bir politik roman değil. Uzun bir dönemi, kuşbakışı anlattığım için arka planda siyaset etkisini hissettiriyor. Romanda bir karakter gibi, diğerlerini etkileyen bir unsur olarak yer alıyor. Ama ön planda Türkiye siyasetini anlattığım bir roman olmadı. Aşk romanı denmesi beni rahatsız etmez ama ben öyle bir etiket koyamam. Ben hayatımda aşk romanı olarak tarif edilen bir roman okuyup, okumadığımı bilmiyorum. Dolayısıyla aşk romanı denir mi, denmez mi bilmiyorum. Ama bence de aşk romanı bekleyen okuru düş kırıklığına uğratabilir. Ben romanlarımdan hiçbirine bir isim veremiyorum. Mesela '4'

ne romanı deseniz, bilimkurgu mu, fantastik mi, distopik mi, gerilim mi? Cevap veremiyorum. ‘Kar Kuyusu’ belki psikolojik/gerilim romanı olabilir. Tabii psikolojik ne demekse, psikolojik olmayan gerilim var mıdır? O yaratıcı yazarlık gibi bir şey oluyor. Tamamen anlamsız bir şey. İngilizceden tercüme edilirken hatalı yerleşmiş bir deyim. Creative Writing orada yazı yazma eylemi aslında, yazarlık değil. Başa dönecek olursak, bana Murat Gülsoy’un son romanı hangi türe giriyor deseniz, ben ona da cevap veremem. Kalıplara koymak zor.”

“Romanınızdaki başlıklar şaşırtıcı. Bölümle ilgili mesaj veriyor gibi görünmüyor ama bir o kadar da romandan bağımsız; başlıkları takip ederek fikir sahibi olmak imkânsız. Nasıl ortaya çıktı bu başlıklar?”

“Bu konunun bu kadar ilgi çekeceğini hiç tahmin etmedim. Üçüncü kez soruluyor bana; hiç hoşunuza gitmeyecek bir cevabı var aslında. Hiç heyecanlı olmayan bir cevabı var. Ben bilgisayarda dosyaları kaydederken uydurduğum isimler onlar. Ama hoşuma gittiği için de kitapta kullandım. O isimler bana o bölümü hatırlatıyor. Bana hatırlattığı için okura da bir şeyler verebilir diye koyduğum isimler aslında.”

“Her dönemi anlatırken o döneme ait dili kullanmışsınız. Lûgat gibi. Neden?”

“Tamamen dönemin diliyle konuşmuyor karakterler. Dönemi anımsatacak ya da hissettirecek bir dille konuşuyorlar. Herkes günümüz Türkçesiyle konuşuyor ama döneme ait kelimeler serpiştirerek, dergi yerine mecmua gibi, dönemin hissiyatını vermeye çalışıyorlar. Birebir yazmaya kalksak, altmışlarda kullanılmayan sözcükler bulursunuz. Böyle bir çabam olmadı ama dönemin ruhunu anımsatmak için bir çaba harcadım.”

“Romanın sonu beklenen bir son değil. Sonu okurun düşlemesini mi istediniz yoksa sizde de mi son yok?”

“Böyle bir kurgunun sonu yok. Her karakterin farklı bir hikâyesi var. Ve benim kafamda bu roman her karakterin hikâyesinde bitti. İstesem uzatabilirdim, 2000'lere de gelebilirdim ama bir yerde durmak gerekiyor. O durduğu nokta bence durmam gereken noktaydı. Kitap daha uzun olmasın diye değil, hikâyeler öyle bitmesi gerektiği için. Bir karakterin hikâyesi bitmiyor ama benim için bitiyor.”

“Bu karakterin Seher olduğunu tahmin etmek zor değil. Başka bir yerde Seher’in hikâyesi devam edecek mi?”

“Okurlardan çok karamsar bir roman olduğuna dair bir tepki de geliyor. Herkes, karakterler iyimser değil,

başlarına gelenler çok kötü gibi yorumlar geliyor. Bence Seher'in en azından öyküsü son derece iyimser bir şekilde bitiyor. Çünkü önünde çok fazla açık kapı bırakıyorum ben onun. Siz okur olarak o kapılardan hangisinden gittiğini merak ediyorsunuz ama önünde o kadar çok açık kapı olması benim için umut simgesi. Yapabileceği bir sürü şey var Seher'in. Diğer karakterlerle kıyaslayınca hiçbiri öyle değil. Seher zincirini kırmış bir karakter oysa.”

“Romanda pek çok duygu bir arada. Ama en baskın olan, tarihimizle de bağlantılı olarak bir ötekileştirme hali ve bir de yüzleşme. Her karakterin hesaplaşması var sanki. Siz siyasal düzlemde okura ayna tutmak mı istediniz?”

“Ayna tutmaktan ziyade şöyle tarif edebilirim: Çok doğru söylediniz, yüzleşme var. Bir toplumsal yüzleşme var. Her travmanın bir sonraki nesle tortusunun kalması var. Bir de bunun kişisel hayatta, aşk, iş, aile hayatlarında mikro düzeyde bir yansıması var. Siyasi olaylardan bağımsız olarak kişisel ilişkilerimizde birtakım şeylerle yüzleşme ya da birtakım hikâyeler uydurup, o hikâyelere inanma, o hikâyeleri kendi kendimize uydurduğumuzu kabul etmeme. Öyle bir sinyal aldığınızda hemen korumaya geçme, direnç gösterme. O ikisi arasında paralellik kurmaya çalıştım. Toplumsal olarak ne yaşıyoruz ve bir yandan da kendi hayatımızda ne yaşıyoruz? Bizi psikolojik olarak esir eden bir duygu. Ayna tuttum mu tutmadım mı, okura kalmış aslında.”

“‘Körburun’u yazarken geleceğe umutla bakan bir ruh halinde değildim, demişsiniz bir röportajınızda. Romancı umutsuzluğa düşebilir mi sahiden? Ve umutlu olsaydınız nasıl bir ‘Körburun’ okurduk?”

“O ‘Körburun’ olmazdı, başka bir roman olurdu. Bir, ben karakter olarak zaten karamsar bir insanım. İyimser bir insan değilim. İki, hakikaten sıkıntılı bir dönemde yazdım ben romanı. Yalnız Türkiye değil tüm dünya için. Her sabah kalktığımızda gazetede, internette korkunç bir habere uyandığınız zaman böyle cıvı cıvı, neşeli duygular saçarak masanın başına oturmuyorsunuz. Üç, anlattığım dönem zaten oldukça sıkıntılı. O dönem için iyimser bir şey yazabilmek mümkün değil. Olayların nasıl ortaya çıktığını, nasıl sonuçlandığını, nasıl tekrar ettiğini görüyorsunuz. Neresinden tutup, iyimser olayım? Ama dediğiniz gibi tamamen karamsar olmak da romancı için mümkün değil. O halde niye biz varız, niye roman yazıyoruz, niye romanlar okunsun gibi bir nihilist yaklaşımla odaya kapanıp, perdeleri kapatıp, duvarlara bakarak oturmam lazım. Mutlaka içinizde pozitif bir duygu olmak zorunda.”

“Romanda ötekileştirmeden hareketle bir de mülkiyet kavramına dair bir sorgulama görüyoruz. Mülk ve insan arasındaki ilişkiyi de anlatmak istediğinizi söylemek mümkün mü?”

“İnsan psikolojisinde onun çok önemli bir yer tuttuğuna inanıyorum genel olarak; bizim memleketimizin de psikolojisinde çok yer tutuyor. Son zamanlarda çok yoğun bir şekilde sürekli parlayan öfke kıvılcımları oluyor. Kökeninde tabii ki gelir dağılımı adaletsizliği ve sınıf kavramları var ama ‘herkes köşeyi döndü ben köşeyi dönemedim’ öfkesini görüyoruz. 80’lerdeki ‘her mahalleden bir zengin çıkaracağız’ söyleminden büyük ihtimalle. Sanki böyle bir temel hak varmış ve bu insanların ellerinden alınmış gibi. Herkes bunun hesabını tutuyor. Gelir dağılımı adaletsizliğini bir kenara bırakarak söylüyorum bunu. Çünkü bu başka bir tartışma konusu. Toplumsal bir sorun. Bu, emek sarf etmeden varlık sahibi olma arzusunun yarattığı bir hınç duygusu. Bu, gayrimüslim azınlıklara karşı sürekli patlayan öfke, nefret ve toplum dışına itilmesinin temelinde yatan sebep. 80’den önce de böyleydi. Bu, Cumhuriyet’in başından beri olan bir şey.”

“Romanda çok fazla karakter var. Ana karakterler belli olmakla birlikte yan karakterleri de oldukça detaylı anlatıyorsunuz. Neden bu kadar çok karakterle yazmayı tercih ettiniz?”

“Okurlardan –yakınlarımdan özellikle– yüzüncü sayfaya geldim, çok isim var nasıl aklımda tutacağım diye yakınlar oluyor. Birinin ismini aklında tutamazsan kitabın sonunu anlamayacaksın diye bir şey yok. Kitabın kurgusu öyle değil. Ben de okur olsam öyle bir kaygım olur ama bu bir casus romanı değil. Bunu yapmak

zorundaydım çünkü ben orada bir ada yaratıyorum ve o adanın halkını yaratıyorum ve sonuçta belli karakterler var. Oranın bir hikâyesi çıkıyor. O adadaki toplumun hikâyesini anlatıyorum. Belki de o toplumu da bir metafor olarak anlatıyorum. Sadece 3-4 kişiyi anlatsam o roman 'Körburun' olmaz, orada bir ada olmaz. Karakter kadrosu ne kadar zengin olursa okuru o gerçekliğe o kadar inandırabileceğimi düşündüm. Kitabın ortasındaki, omurgasını oluşturan o bölüm, linç dediğimiz daha doğrusu yağmalama olayı organik olarak kalabalık bir grup. O olaya gelmeden benim kadroyu anlatmam gerekiyordu. Okurun o insanları iyi tanınması ve psikolojisini bilmesi gerekiyordu. Nerden geldiler? Kim bunlar? Aslında bize çok uzak insanlar değil. Yakında bildiğimiz, etrafımızda gördüğümüz belki kendimizi de öyle hissedebildiğimiz insanlar. O hissiyatı yaratmak için mümkün olduğu kadar yan karakterlerin psikolojilerine girmeye çalıştım.”

“Karakterler değişse de yüzleşme ve yalnızlaşma duygusu değişmiyor. Bunun nedeni mekânın değişmemesi mi yoksa duyguların nesilden nesile aktarılması mı?”

“Mekândan çok, yıllar geçse de o duyguların devam ediyor olması. Hepimiz kendimizi çok özel, biricik olarak görsek de üç aşağı beş yukarı aynı şeyleri yaşıyoruz. Aynı aşkları yaşıyoruz, aynı hayal kırıklıklarını yaşıyoruz, aynı zayıflıklara sahibiz. Hiçbirimiz özel değiliz. Romanda sürekli Marcus Aurelius’tan bahsetme sebebim de o. Roma imparatoru ama dalgasını geçiyorum, ilk kişisel gelişim kitabını yazmış diye. İlk değildir belki; ama hakikaten kişisel gelişim kalıpları içerisinde bir kitap onunki. Okuduğunuz zaman çok eğleniyorsunuz. Çok güzel bir kitap. Onun genel tavrı, hepimiz aynı şeyleri yaşayıp, ölüp gideceğiz, diyor. Bir şeyleri değiştirebilir miyiz?”

“Roman bitince herkes Seher gibi olmak isteyecek ama yaşlanmaya başlayınca Neriman Abla çıkacak içimizden. Ne dersiniz?”

“Hiç böyle düşünmemiştim. Birinden birini tercih etmek zorunda olsaydım acaba hangisini seçerdim? Neriman Abla kitaptaki en sağlıklı insan. Mutsuz değil. En ayakları yere basan insan. Evet dediğiniz güzel bir yorum. Hiç öyle düşünmemiştim ama öyle. Seher olmak isteyip Neriman Abla olacağız.”

“Kitap kadın karakterler üzerine kurulu. Hayatı belirleyenler erkekler değil romanınızda. Neden?”

“Genel olarak hayatı kadınlar belirlemez mi? Çok klişe oldu ama. Erkeklerin kaderleri, geldikleri ve gittikleri noktalar hep kadınlar tarafından belirleniyor kitapta. Şaka değil, klişe ama kadınların belirleyici olduğunu düşünüyorum pek çok konuda. Kafamdaki kurgu üç kadını anlatmaktı: Neriman Abla, Meral ve Seher. İşin içine

elbette erkekler de girdi ama yola çıkarken bu üç kadınla çıkmıştım. Kitabın DNA'sında bu kalmıştır. Ama genel olarak da kadınların belirleyici olduğunu, sevmediğimiz ve kabul etmediğimiz resmi tarihi değil belki ama gerçek hayatta yazılanları kadınların yazdığına inanıyorum. Dolayısıyla onların üzerinden anlatmak bana daha sahici geldi. Bilinçli demesek de içgüdüsel diyebiliriz.”

“Kitabın kapağında romana dair bir tek ipucu alamıyoruz. Sık rastlanan bir şey olduğunu söyleyemeyiz sanırım. Özellikle mi böyle olmasını istediniz?”

“Kapağa üç kişi karar veriyoruz: Ben, editörüm ve tasarımcı arkadaşımız. Bugüne kadar benim bütün kapaklarımı Utku yaptı. Biz Utku'ya romanı anlattık. Ben hayalimi söyledim. Bazen romandan tamamen bağımsız olarak birkaç taslak geliyor. Sonra taslaklar üzerinden konuşuyoruz. Bambaşka bir kapak vardı kafamda, rasathane. Taslaklarda vardı. Ama editörüm hemen reddetti. Kitap cüsseli, okura korkutucu gelecek, dedi. Kapakla daha sıcak bir his yaratalım, dedi. Yüzde yüz katılıyorum. İki, ben bu kapağı görünce âşık oldum. Görüntü olarak. Üç, hakikaten rasathane başka bir imge yaratacağı okurda. Ben kitabı bildiğim için kafamda oluşan rasathane görüntüsü, kitap hakkında hiçbir şey bilmeyen bir insanı yanıltacaktı. Kitabı bilmeden baktığınızda kapak okuru kısıtlasın istemiyorum. Kitap hakkında bir fikir vermesi yanlış olabilir. Ama kitap bitince de aksesuar gibi olmasın, kitaba dair olsun istiyorum. Bu zamana kadar en sevilen kapak oldu. Editörümün kararı.”

“Editörünüze inanıyor ve güveniyorsunuz”

“İyi bir editör olmadan iyi bir kitabın olacağına inanmıyorum. Yazarın çok iyi bir editöre güvenmeye ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.”

“Türkiye’de editörleri nasıl buluyorsunuz?”

“Yayıncılığın işlemeyen, zayıf kısımları olabilir ama bence editöryel olarak çok kuvvetli. Genel olarak çok yetenekli olduklarını düşünüyorum.”

“Sizin eleştiri yazılarınız da var. Edebiyatımızda eleştirinin yerini nasıl buluyorsunuz? Geçmişle kıyaslayarak nasıl bakıyorsunuz? Edebiyat dergilerinin eleştiriye katkısını, ufuk açıcı olup olmadığını nasıl görüyorsunuz?”

“Birincisi edebiyat dergisi diye bir şey kalmadı zaten. O kadar az sayıdaki. Kitap ekleri dersiniz onlar kitap tanıtım yazılarına yönelik bir şey ve onun da yapılması gerekiyor. Ama onlar eleştiri değil. Eleştirel metinler yazarlar var, Ömer Türkeş gibi. Söylediklerini önemsiyorum. Ve başka yazarlar için söylediklerini de takip ediyorum. Bana kötü bir şey yazsa üzüldüm. Maalesef piyasa çok küçük. Çok az okur var. Okurların, okuma alışkanlıkları popüler kitaplara yönelik. Sizin bahsettiğiniz anlamda kuramsal eleştiri okumak isteyecek akademik çevre dışında çok az kişi var. Ama eleştirinin yayınlanması için birtakım mecraların da olması gerekiyor ve böyle mecralar yok. Onların da ayakta kalması gerekiyor. Maalesef öyle bir şey yok.”

“Kitabın arka kapağında ‘büyük roman’ı denediğiniz yazıyor. Büyük roman nedir?”

“Bilmiyorum ve bilmek de istemiyorum. Korkutucu bir şey. Editörüm yazdı. Tırnak içerisinde yazmasaydı, ‘deniyor’ demeseydi asla kabul etmezdim. Ancak böyle yazdığı için kabul ettim. Teşekkür ediyorum ama ben büyük romanın ne olduğunu bilmiyorum. Birileri büyük roman derse, kendimi sakinleştirmem gerekir. İyi bir şey olduğunu tahmin ediyorum. Kendimle ilgili olduğu için de düşünmek istemiyorum.”